

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

О. О. Нестуля
С. І. Нестуля

СОЦІОЛОГІЯ: ПРАКТИКУМ

МОДУЛЬНИЙ ВАРІАНТ

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
“Центр учбової літератури”
2009

УДК 316(075.8)
ББК 60.5я73
Н 56

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.4/18-Г-2320 від 19.08.2008)*

Рецензенти:

Варв'янський С. М. – доктор філософських наук, професор;

Нічуговська Л. І. – доктор педагогічних наук, професор;

Шуст Н. Б. – доктор соціологічних наук, професор.

Н 56 Нестуля О. О. Соціологія: *навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.]*/ О. О. Нестуля, С. І. Нестуля – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с. – ISBN 978-966-364-835-4

У книзі узагальнено досвід викладання курсу «Соціологія» за кредитно-модульною системою навчання для студентів економічних спеціальностей. До кожної теми пропонується опорний конспект вивчення нового матеріалу, виконаний у схемах і таб-лицях, додаються індивідуальні завдання різного рівня складнос-ті, спрямовані на розвиток соціологічного мислення майбутніх фахівців, тестові завдання для самоперевірки знань.

Для студентів і викладачів вищих навчальних закладів.

**УДК 316(075.8)
ББК 60.5я73**

ISBN 978-966-364-835-4

© Нестуля О. О., Нестуля С. І. 2009.
© Центр учбової літератури, 2009.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	6
1. Навчальна програма	8
2. Тематичний план дисципліни «соціологія»	15
3. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «соціологія»	16
4. Плани, завдання та тести до семінарських занять	19
4.1. Соціологія як наука	19
4.1.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	19
4.1.2. Опорний конспект.....	21
4.1.3. План семінарського заняття.....	26
4.1.4. Практичні завдання.....	26
4.1.5. Питання для самостійного вивчення.....	34
4.1.6. Перевір себе (тестові завдання).....	34
4.1.7. Інформаційні джерела	38
4.2. Становлення і розвиток соціології.....	40
4.2.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	40
4.2.2. Опорний конспект.....	44
4.2.3. План семінарського заняття.....	49
4.2.4. Практичні завдання.....	49
4.2.5. Питання для самостійного вивчення.....	55
4.2.6. Перевір себе (тестові завдання).....	55
4.2.7. Інформаційні джерела	60
4.3. Суспільство як соціальна система	62
4.3.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	62
4.3.2. Опорний конспект.....	65
4.3.3. План семінарського заняття.....	70
4.3.4. Практичні завдання.....	70
4.3.5. Питання для самостійного вивчення.....	76
4.3.6. Перевір себе (тестові завдання).....	77
4.3.7. Інформаційні джерела	81

4.4. Методика і техніка соціологічних досліджень.....	83
4.4.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	83
4.4.2. Опорний конспект.....	87
4.4.3. План семінарського заняття.....	92
4.4.4. Практичні завдання.....	92
4.4.5. Питання для самостійного вивчення.....	96
4.4.6. Перевір себе (тестові завдання).....	96
4.4.7. Інформаційні джерела	101
4.5. Соціологія конфлікту.....	102
4.5.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	102
4.5.2. Опорний конспект.....	104
4.5.3. План семінарського заняття.....	108
4.5.4. Практичні завдання.....	109
4.5.5. Питання для самостійного вивчення.....	112
4.5.6. Перевір себе (тестові завдання).....	112
4.5.7. Інформаційні джерела	116
4.6. Соціологія особистості, сім'ї та молоді	117
4.6.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	117
4.6.2. Опорний конспект.....	119
4.6.3. План семінарського заняття.....	124
4.6.4. Практичні завдання.....	124
4.6.5. Питання для самостійного вивчення.....	130
4.6.6. Перевір себе (тестові завдання).....	130
4.6.7. Інформаційні джерела	134
4.7. Соціологія культури, релігії, науки та освіти.....	136
4.7.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	136
4.7.2. Опорний конспект.....	140
4.7.3. План семінарського заняття.....	145
4.7.4. Практичні завдання.....	146
4.7.5. Питання для самостійного вивчення.....	150
4.7.6. Перевір себе (тестові завдання).....	151
4.7.7. Інформаційні джерела	154
4.8. Соціологія економіки.....	156
4.8.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	156
4.8.2. Опорний конспект.....	158
4.8.3. Практичні завдання.....	162
4.8.4. Перевір себе (тестові завдання).....	164
4.8.5. Інформаційні джерела	167
4.9. Соціологія праці та управління.....	169
4.9.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	169
4.9.2. Опорний конспект.....	174

4.9.3. Практичні завдання.....	181
4.9.4. Перевір себе (тестові завдання).....	183
4.9.5. Інформаційні джерела	187
4.10. Соціологія політики.....	189
4.10.1. Методичні рекомендації до вивчення теми.....	189
4.10.2. Опорний конспект.....	193
4.10.3. Практичні завдання.....	195
4.10.4. Перевір себе (тестові завдання).....	198
4.10.5. Інформаційні джерела	203
5. Індивідуальні завдання	204
6. Карта самостійної роботи студента з дисципліни «Соціологія»	234
7. Порядок і критерії оцінювання знань	235
8. Контрольні завдання за I модулем	242
9. Контрольні завдання за II модулем.....	244
10. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю.....	246
11. Практичні завдання для підсумкового контролю	248
12. Зразок модульного завдання.....	263
13. Зразок екзаменаційного білета	264
<i>Додаток.</i>	<i>266</i>

ВСТУП

Об'єктивні цивілізаційні зміни й тенденції розвитку, характерні для світової спільноти в цілому і для України зокрема, складають підвалини сучасних трансформаційних змін в освіті. Перехід від індустріального виробництва до суспільства інформаційних технологій, а потім – до суспільства знань неможливо здійснювати без модернізації освіти, яка передбачає, перш за все, підвищення рівня її якості через впровадження в життя концепції удосконалення освітньої діяльності. Реалізація концепції залежить від обох суб'єктів навчальної діяльності: викладача, який відповідає високим вимогам професіоналізму і має взяти на себе підвищене навчально-методичне навантаження, і студента, який повинен оволодівати методикою поглибленого самостійного навчання і саморозвитку під консультативним керівництвом педагога.

Всі згадані вимоги повною мірою стосуються й процесу викладання та засвоєння основ соціології – науки (навчальної дисципліни), що вивчає суспільство і сприяє утвердженню погляду на нього, як на взаємопов'язане ціле. Сьогодні соціологія зайняла чільне місце серед інших соціогуманітарних дисциплін. У вищих навчальних закладах України відкриваються нові факультети й кафедри соціологічного напрямку. Зацікавленість до соціології проявляє й середня школа.

Сучасна соціологічна наука являє собою гігантську систему соціальних знань, дослідницьких технологій, методик, за допомогою яких вона охоплює соціальну реальність, процеси і явища соціального життя, інші соціальні сфери. Цей масив невпинно поповнюється новими знаннями.

Освоєння курсу соціології дозволить також оволодіти фундаментальними основами важливих знань, уміннями та навичками з підготовки й проведення конкретних соціологічних досліджень.

Всі вище згадані обставини вимагають постійного удосконалення методичного інструментарію викладання й засвоєння соціологічних знань, актуалізують потребу у спеціальній навчально-методичній літературі. З іншого боку, до особливостей кредитно-трансферної системи (ECTS) навчання належить узгодження базових понять, взаємне визнання та однакове їх тлумачення з метою забезпечення прозорості навчальних програм, створення умов для можливості їх порівняння, творчої співпраці вищих навчальних закладів. Система ECTS сприяє й полегшенню визнання та об'єктивної оцінки навчальних досягнень студентів.

Автори пропонованого «Практикуму» виходили з наступного:

Метою викладання дисципліни «Соціологія» є:

- формування основ знань про соціальну систему суспільства;

- розуміння сутності соціального життя та структури суспільства;
- з'ясування місця і функцій кожного соціального явища та процесу в межах цілого.

Основні завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни «Соціологія», полягають в наступному: студенти мають опанувати сутність теорії і методології соціологічної науки, практики організації соціологічних досліджень, набути навичок соціальної діяльності та поведінки, самостійної наукової роботи. Курс має сприяти розвитку соціологічного мислення майбутніх спеціалістів.

Вивчення студентами дисципліни «Соціологія» передбачає такі види навчальної роботи:

1. Лекційний курс.
2. Самостійна підготовка та участь у семінарських заняттях.
3. Самостійна робота над окремими темами і питаннями, визначеними викладачем згідно з програмою.
4. Індивідуальні, консультативні заняття під керівництвом викладача.
5. Модульно-рейтинговий контроль знань студентів.
6. Складання іспиту.

У ході впровадження кредитно-трансферної (ECTS) системи оцінювання знань у курсі «Соціологія» для активізації навчального процесу передбачені такі методи та засоби:

- використання інноваційних технологій проведення занять:
 - читання мультимедійних лекцій;
 - проведення семінарських занять;
 - комп'ютерне тестування;
 - застосування інтерактивної методики проведення занять;
 - використання глобальної мережі Internet;
 - застосування діяльно-творчих невербальних способів отримання знань.
- стимулювання науково-дослідної роботи студентів;
- стимулювання розвитку особистісного компонента самопізнання,

самовдосконалення, морального самовизначення і духовного зростання особистості.

Пропонований «Практикум» відрізняється від раніше виданих як за структурою, так і за змістом. Його підготовлено з врахуванням накопиченого досвіду у процесі тривалого викладання соціології для студентів економічних спеціальностей. Автори пропонують вивчення дисципліни з застосуванням науково-педагогічного обґрунтування методу конструювання системи результатів навчання з використанням компетентнісного підходу. Сподіваємося, що «Практикум» стане у нагоді викладачам та студентам вищих навчальних закладів.